

รายงานการศึกษาส่วนบุคคล
(Individual Study)

เรื่อง อาสาสมัครพิทักษ์สิ่งแวดล้อม
เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีโดยประชาชนมีส่วนร่วม
กรณีศึกษาเขตประเวศ

จัดทำโดย นายชโย ทองศรี

ตำแหน่ง เจ้าหน้าที่งานรักษาความสะอาดชำนาญงาน
สังกัด ฝ่ายรักษาความสะอาดและสวนสาธารณะ สำนักงานเขตประเวศ

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของการฝึกอบรม
หลักสูตรนักบริหารมหานครระดับต้น รุ่นที่ ๒๕
สถาบันพัฒนาข้าราชการกรุงเทพมหานคร
ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๙

๑. ชื่อเรื่อง อาสาสมัครพิทักษ์สิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาคุณภาพ ชีวิตที่ดี โดยประชาชนมีส่วนร่วม
กรณีศึกษาเขตประเวศ

๒. หลักการและเหตุผล

ในปัจจุบันพื้นที่กรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นเมืองหลวงของประเทศไทยมีการพัฒนาด้านการเจริญเติบโตของเมืองเป็นไปอย่างรวดเร็ว ซึ่งกรุงเทพมหานครเป็นศูนย์กลางของหน่วยงานราชการ องค์กร และสถานศึกษาต่าง ๆ ประชาชนล้นหลามเข้ามาอาศัยอยู่อย่างหนาแน่นในทั่วพื้นที่ของกรุงเทพมหานคร และยังมีประชากรแฝงที่เดินทางเข้ามาศึกษาและประกอบอาชีพ แบบเข้ามา- เย็นกลับเป็นจำนวนมาก การพัฒนาสาธารณูปโภคต่างๆ เช่น การพัฒนาปรับปรุงถนน ตรอก ซอย ติดตั้งระบบไฟฟ้าส่องสว่าง ฯลฯ เพื่ออำนวยความสะดวกและสร้างความปลอดภัยให้แก่ประชาชน กรุงเทพมหานคร ต้องใช้งบประมาณ ค่าใช้จ่ายเพื่อการนี้เป็นจำนวนมาก ในเมืองใหญ่ ๆ ที่มีประชาชนเข้ามาอาศัยอยู่เป็นจำนวนมากนั้น ย่อมเกิดปัญหาต่างๆ มากมายตามมา ปัญหาหนึ่งที่ไม่สามารถปฏิเสธได้ คือ ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมเกิดจากแหล่งเสื่อมโทรมในชุมชน ปัญหาด้านการจราจรก่อให้เกิดมลพิษ ปัญหาด้านฝุ่นละอองอันเกิดจากการพัฒนาที่ดิน ปัญหาด้านขยะมูลฝอยและสิ่งของเหลือใช้ที่ถูกนำมาทิ้งเพื่อรอการจัดเก็บ และมีบางส่วนที่มีผู้นำมาลักลอบทิ้งในพื้นที่รกร้างเป็นจำนวนมาก

เขตประเวศนับว่าเป็นหนึ่งในจำนวน ๕๐ เขต ของกรุงเทพมหานคร ที่มีการพัฒนาพื้นที่ สร้างความเจริญเติบโตของเมืองอย่างต่อเนื่องตลอดระยะเวลา ๒ - ๓ ปี ที่ผ่านมา มีขนาดพื้นที่จำนวน ๕๖.๔๙ ตารางกิโลเมตร ประกอบด้วย ๓ แขวง คือ แขวงประเวศ แขวงดอกไม้ และแขวงหนองบอน จากข้อมูลสถิติประชากรของสำนักงานทะเบียนท้องถิ่นเขตประเวศ ข้อมูลของวันที่ ๗ มกราคม ๒๕๕๙ มีประชากร จำนวน ๑๖๙,๒๐๖ คน ประกอบด้วย

พื้นที่เขตประเวศ/ประชากร	ชาย	หญิง	รวม
แขวงประเวศ	๓๘,๒๙๕	๔๒,๕๙๓	๘๐,๘๘๘
แขวงดอกไม้	๒๑,๕๖๘	๒๓,๗๙๔	๔๕,๓๖๒
แขวงหนองบอน	๒๐,๐๘๖	๒๒,๘๗๐	๔๒,๙๕๖
รวมประชากรท้องถิ่น	๗๙,๙๔๙	๘๙,๒๕๗	๑๖๙,๒๐๖

จำนวนบ้านเรือน ข้อมูลของวันที่ ๗ มกราคม ๒๕๕๙ มีจำนวน ๘๔,๕๐๒ หลัง
ประกอบด้วย

พื้นที่เขตประเวศ	แขวงประเวศ	แขวงดอกไม้	แขวงหนองบอน	รวมทั้งสิ้น
จำนวนบ้านเรือน	๓๕,๒๖๑	๒๓,๔๓๐	๒๕,๘๑๑	๘๔,๕๐๒

มีชุมชนที่จัดตั้งตามระเบียบกรุงเทพมหานคร ข้อมูล ณ วันที่ ๑ กันยายน ๒๕๕๘
จำนวน ๔๓ ชุมชน ประกอบด้วย

แขวงในพื้นที่เขตประเวศ	ชุมชน
แขวงประเวศ	๒๖
แขวงดอกไม้	๘
แขวงหนองบอน	๙
รวม	๔๓

ถนนสายหลักและสายรอง ในพื้นที่เขตประเวศ ประกอบด้วย

๑. ถนนสายหลัก จำนวน ๔ เส้นทาง

๑.๑ ถนนศรีนครินทร์ ตั้งแต่คลองตาสาตติดต่อกับพื้นที่เขตสวนหลวง มีระยะทางยาว
ประมาณ ๔ กิโลเมตร

๑.๒ ถนนอ่อนนุช ตั้งแต่คลองหนองบ อดติดต่อกับพื้นที่เขตสวนหลวง มีระยะทางยาว
ประมาณ ๖ กิโลเมตร

๑.๓ ถนนพัฒนาการ ตั้งแต่คลองบึงติดพื้นที่เขตสวนหลวง มีระยะทางยาวประมาณ
๒.๕ กิโลเมตร

๑.๔ ถนนเฉลิมพระเกียรติ ร .๙ ตั้งแต่สี่แยกประเวศถนนอ่อนนุช มีระยะทางยาว
ประมาณ ๑๐ กิโลเมตร

ระยะทางรวม ๒๒.๕ กิโลเมตร

๒. ถนนสายรอง จำนวน ๖ เส้นทาง

๒.๑ ถนนสุขาภิบาล ๒ มีระยะทางยาวประมาณ ๕ กิโลเมตร

๒.๒ ถนนเฉลิมพระเกียรติ ร.๙ ซอย ๒๘ ระยะทางยาวประมาณ ๕ กิโลเมตร

๒.๓ ถนนรามคำแหง ๒ ระยะทางยาวประมาณ ๒.๕ กิโลเมตร

๒.๔ ถนนเฉลิมพระเกียรติ ร.๙ ซอย ๓๐ ระยะทางยาวประมาณ ๓.๕ กิโลเมตร

๒.๕ ถนนพัฒนาการตัดใหม่ ระยะทางยาวประมาณ ๓ กิโลเมตร

๒.๖ ถนนรามคำแหง ๒ ตั้งแต่ทางแยกข้างราม ๒ ระยะทางยาว ประมาณ
๑.๕ กิโลเมตร

ระยะทางรวม ๒๐.๕ กิโลเมตร

๓. ถนนของกรมทางหลวง ที่อยู่ในพื้นที่เขตประเวศ จำนวน ๒ เส้นทาง คือ

๓.๑ ถนนทางคู่ขนานกาญจนาภิเษก ฝั่งขาเข้า ระยะทางยาว ๕ กิโลเมตร

๓.๒ ถนนทางคู่ขนานกาญจนาภิเษก ฝั่งขาออก ระยะทางยาว ๕ กิโลเมตร

๓.๓ ถนนทางคู่ขนานทางด่วนพระราม ๙ - ชลบุรี ระยะทางยาว ๖ กิโลเมตร

กรณีศึกษาเขตประเวศ ข้อเท็จจริงภารกิจหลักที่คณงานกวาดต้องดำเนินการในแต่ละวัน จะต้องรับผิดชอบในการดูแลรักษาความสะอาดผิวการจราจรทั้งสองฝั่ง ทำความสะอาดทางเดินเท้า จัดเก็บขยะหน้าตะแกรงระบายน้ำ จัดเก็บวัชพืชและป้ายหลังทางเดินเท้า ซึ่งมีการติดป้ายโฆษณา เป็นจำนวนมาก ทำความสะอาดตู้โทรศัพท์ ศาลาที่พักผู้โดยสาร สะพานลอยคนเดินข้าม โดยการฉีดเก็บ แผ่นปิวและป้ายโฆษณาที่นำมาติดตามที่สาธารณะ ตัดแต่งต้นไม้บริเวณคอกต้นไม้ที่ปลูกบนทางเดินเท้า ทั้งนี้จะเห็นได้ว่า ภารกิจที่ดำเนินการในแต่ละวันไม่สามารถดำเนินการให้แล้วเสร็จได้ในทันที ประกอบกับ ถนนสายหลักและสายรองที่มีซอยแยกต่างๆ เป็นจำนวนมาก ซึ่งไม่สามารถจัดคณงานกวาดเข้าไปปฏิบัติหน้าที่พัฒนาทำความสะอาดในแต่ละวันได้ เนื่องจากติดขัดเรื่องปัญหาอัตรากำลัง ซึ่งในปัจจุบัน คณงานกวาด เขตประเวศมีจำนวน ๒๕๗ คน เท่านั้น เมื่อเทียบกับพื้นที่จำนวน ๕๖.๔๙ ตารางกิโลเมตร นับว่ามีอัตรากำลังน้อยมาก งานด้านการให้บริการสาธารณะพัฒนาสาสนสถานในพื้นที่ เช่น วัด ฼ษยิต อย่างน้อยเดือนละ ๑ ครั้ง สนับสนุนกำลังปฏิบัติงานร่วมกับหน่วยงานอื่น และฝ่ายต่างๆ เช่น ล้างทำความสะอาด จุดผ่อนผันผู้ค้า ล้างตลาดสดในพื้นที่ และปฏิบัติหน้าที่อื่นๆ ตามนโยบายผู้บริหาร กรุงเทพมหานคร ตามแผนพัฒนากรุงเทพมหานคร ๑๒ ปี ระยะที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๕๖ - พ.ศ. ๒๕๕๙ ยุทธศาสตร์ที่ ๓ เพื่อพัฒนากรุงเทพมหานครให้เป็นมหานครแห่งสิ่งแวดล้อม

สำนักงานเขตประเวศ โดยฝ่ายรักษาความสะอาดและสวน สาธารณะ ได้จัดแบ่งภารกิจในการรักษา ความสะอาด พื้นที่ ของคณงาน กวาด ออกเป็น ๑๒ สายงาน ปฏิบัติหน้าที่ ๒ รอบ ประกอบด้วย

รอบเช้า ปฏิบัติหน้าที่ ตั้งแต่เวลา ๐๕.๐๐ น. ถึง ๑๓.๐๐ น. จำนวน ๙ สายงาน

รอบบ่าย ปฏิบัติหน้าที่ ตั้งแต่เวลา ๑๓.๐๐ น. ถึง ๒๑.๐๐ น. จำนวน ๓ สายงาน

โดยรอบเช้าเมื่อปฏิบัติภารกิจหน้าที่ประจำเมื่อแล้วเสร็จเรียบร้อยแล้วจะจัดแบ่งกลุ่มเข้าพัฒนาตามซอยแยกต่าง ๆ รวมทั้งพื้นที่รกร้างในพื้นที่รับผิดชอบของแต่ละสายงาน โดยรอบบ่ายจะปฏิบัติภาระหน้าที่ประจำเมื่อแล้วเสร็จจะตัดต้นไม้บริเวณคอกต้นไม้ที่ปลูกบนทางเดินเท้าให้มีทัศนียภาพสวยงามเป็นระเบียบเรียบร้อย จะเห็นได้ว่าหน้าที่ในความดูแลด้านการรักษาความสะอาดในถนนสายหลัก สายรอง และตรอก ซอย ทางเข้าชุมชนต่าง ๆ ในพื้นที่เขตไม่สามารถดูแลได้อย่างทั่วถึงทำให้เกิดปัญหาด้านฝุ่นละออง ขยะมูลฝอย พื้นที่ผิวถนนในชุมชนเป็นจำนวนมากก่อให้เกิดปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมในชุมชนและที่สาธารณะ อาสาสมัครพิทักษ์สิ่งแวดล้อม เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีของชุมชน โดยประชาชนมีส่วนร่วม เป็นโครงการหนึ่งที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อสังคมในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมทางกายภาพของตนเองให้มีสภาพสิ่งแวดล้อมที่ดี และเป็นกำลังหลักที่มีความจำเป็นสำคัญอย่างยิ่งที่จะขับเคลื่อนให้ถนนในต รอก ซอก ซอย ต่างๆ ในพื้นที่ของตัว เองมีความสะอาดปลอดฝุ่นละอองและ ปราศจากขยะมูลฝอยในพื้นที่ผิวถนน และที่สาธารณะ

๓. วัตถุประสงค์

๓.๑ ปรับปรุงส่งเสริมพัฒนาคุณภาพด้านสิ่งแวดล้อม ให้แก่ประชาชน เพื่อให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างยั่งยืน

๓.๒ ประชาชนมีส่วนร่วมในการเสนอแนวคิด วางแผน แก้ไขปัญหา พัฒนาคุณภาพ สิ่งแวดล้อมของชุมชนโดยชุมชน

๓.๓ ส่งเสริมให้ประชาชนเกิดจิตสำนึกร่วมพัฒนาชุมชนเพื่อชุมชน และที่สาธารณะให้มีความสะอาด

๔. เป้าหมาย

๔.๑ จัดตั้งกลุ่มอาสาสมัครพิทักษ์สิ่งแวดล้อม จำนวน ๕ ชุมชน โดยมีเครือข่ายเอกชน และประชาชนเข้าร่วมอย่างน้อย ๑๐๐ คน ในปีพ.ศ. ๒๕๕๙

๔.๒ จัดอบรมให้ความรู้ประชาชนเกิดจิตสำนึกและมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาความสะอาดชุมชนและที่สาธารณะ จำนวน ๑๐๐ คน

๕. ความรู้ที่นำมาใช้ในการจัดทำรายงานฯ

ผู้จัดทำได้นำ แนวคิดทฤษฎี หรือเครื่องมือทางการบริหาร เพื่อทำการศึกษาวิเคราะห์ สภาพปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ของชุมชนในพื้นที่เขตประเวศและนำมาประยุกต์ใช้ให้ตรงกับสภาพพื้นที่ของชุมชน โดยนำแนวคิดเกี่ยวกับหลักการบริหาร ในการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและศักยภาพการวิเคราะห์สถานะแวดล้อม (SWOT Analysis) โดย Albert Humphrey ซึ่งเป็นผู้คิดริเริ่มนำแนวคิดนี้มาใช้เป็นเครื่องมือในการประเมินสถานการณ์ ภายในและภายนอกองค์ในการวางแผนขับเคลื่อนพัฒนาองค์กร

๕.๑ การวิเคราะห์ SWOT (SWOT Analysis)

SWOT Analysis เป็นการวิเคราะห์สภาพองค์การ หรือหน่วยงานในปัจจุบัน เพื่อค้นหา จุดแข็ง จุดเด่น จุดด้อย หรือสิ่งที่อาจเป็นปัญหาสำคัญในการดำเนินงานสู่สภาพที่ต้องการในอนาคต SWOT เป็นตัวย่อที่มีความหมายดังนี้

S มาจากคำว่า Strengths หมายถึง จุดแข็งหรือข้อได้เปรียบ

W มาจากคำว่า Weaknesses หมายถึง จุดอ่อนหรือข้อเสียเปรียบ

O มาจากคำว่า Opportunities หมายถึง โอกาสที่จะดำเนินการได้

T มาจากคำว่า Threats หมายถึง อุปสรรค ข้อจำกัด หรือปัจจัยที่คุกคามการดำเนินงานขององค์การ

หลักการสำคัญของ SWOT ก็คือการวิเคราะห์โดยการสำรวจจากสภาพการณ์ ๒ ด้าน คือ สภาพการณ์ภายในและสภาพการณ์ภายนอกตั้งนั้นการวิเคราะห์ SWOT จึงเรียกได้ว่าเป็น การวิเคราะห์สภาพการณ์ (Situation Analysis) ซึ่งเป็นการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน เพื่อให้รู้ตนเอง (รู้เรา) รู้จักสภาพแวดล้อม (รู้เขา) ชัดเจน และวิเคราะห์โอกาส-อุปสรรค การวิเคราะห์ปัจจัยต่างๆ ทั้งภายนอกและภายในองค์กร ซึ่งจะช่วยให้ผู้บริหารขององค์กรทราบถึงการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้นภายนอกองค์กร ทั้งสิ่งที่ได้เกิดขึ้นแล้วและแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงในอนาคต รวมทั้งผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ที่มีต่อองค์กรธุรกิจ และจุดแข็ง จุดอ่อน และความสามารถ ด้านต่าง ๆ ที่องค์กรมีอยู่ ซึ่งข้อมูลเหล่านี้จะเป็นประโยชน์อย่างมากต่อการกำหนดวิสัยทัศน์ การกำหนดกลยุทธ์และการดำเนินตามกลยุทธ์ขององค์กรระดับองค์กรที่เหมาะสมต่อไป

การวิเคราะห์ SWOT จะครอบคลุมขอบเขตของปัจจัยที่กว้างด้วยการระบุจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรคขององค์กร ทำให้มีข้อมูล ในการกำหนดทิศทางหรือเป้าหมายที่จะถูกสร้าง ขึ้นมาบนจุดแข็งขององค์กร และแสวงหาประโยชน์จากโอกาสทางสภาพแวดล้อม และสามารถกำหนด กลยุทธ์ที่มุ่งเอาชนะอุปสรรคทางสภาพแวดล้อมหรือลดจุดอ่อนขององค์กรให้มัน้อยที่สุดได้ ภายใต้การ วิเคราะห์ SWOT นั้น จะต้องวิเคราะห์ทั้งสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกองค์กร โดยมีขั้นตอนดังนี้

- จุดแข็งขององค์กร (S-Strengths) เป็นการวิเคราะห์ปัจจัยภายในจากมุมมองของผู้ที่อยู่ ภายในองค์กรนั่นเอง ว่าปัจจัยใดภายในองค์กรที่เป็นข้อได้เปรียบหรือจุดเด่นขององค์กรที่องค์กรควร นำมาใช้ในการพัฒนาองค์กรได้ และควรดำรงไว้เพื่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งขององค์กร ซึ่งผู้จัดทำ ได้ศึกษาวิเคราะห์แล้วมองเห็นว่า จุดแข็งของชุมชนต่อการจัดตั้งอาสาสมัครพิทักษ์สิ่งแวดล้อม นั้น เป็น ชุมชนที่มีการจัดตั้งตามระเบียบกรุงเทพมหานครซึ่งมีคณะกรรมการชุมชนเป็นศูนย์กลางในการติดต่อ ประสานงานกับหน่วยงานราชการ ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากกรุงเทพมหานครในการดำเนินการจัด กิจกรรมของชุมชน มีขอบเขตพื้นที่และประชากรที่แน่นอนสามารถประชาสัมพันธ์ข่าวสารต่าง ๆ ให้ ประชาชนในชุมชนได้รับรู้อย่างทั่วถึง และมีการพัฒนาพื้นที่ทางด้านกายภาพ ประกอบด้วย สาธารณูปโภคต่างๆ เช่น ถนน ประปา ไฟฟ้าส่องสว่าง ฯลฯ

- จุดอ่อนขององค์กร (W-Weaknesses) เป็นการวิเคราะห์ ปัจจัยภายในจากมุมมองของ ผู้ที่อยู่ภายในจากมุมมองของผู้ที่อยู่ภายในองค์กรนั้น ๆ เองว่าปัจจัยภายในองค์กรที่เป็นจุดด้อยข้อเสียเปรียบ ขององค์กรที่ควรปรับปรุงให้ดีขึ้นหรือขจัดให้หมดไปอันเป็นประโยชน์ต่อองค์กรผู้จัดทำวิเคราะห์ จุดอ่อนของ ชุมชนต่อการจัดตั้งอาสาสมัครพิทักษ์สิ่งแวดล้อม มองเห็นว่า ประชาชนยังไม่ให้ความร่วมมือ เท่าที่ควร สาเหตุหลักมาจากการที่ย้ายถิ่นฐานเข้ามาอยู่ร่วมกันจากหลายพื้นที่ทำให้ไม่เกิดความรักความผูกพันกับ ถิ่นที่อยู่ ประกอบกับมีการย้ายเข้าออกในชุมชนตลอดเวลา และการต้องออกไปประกอบอาชีพหาเลี้ยง ครอบครัวทำให้ไม่มีเวลาเข้าร่วมกิจกรรมส่วนรวมของชุมชน

- โอกาสทางสภาพแวดล้อม (O-Opportunities) เป็นการวิเคราะห์ว่าปัจจัยภายนอก องค์กร ปัจจัยใดที่สามารถส่งผลกระทบต่อประโยชน์ ทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อการดำ เนินการขององค์กร ในระดับมหภาคและองค์กรสามารถฉกฉวยข้อดีเหล่านี้มาเสริมสร้างให้หน่วยงานเข้มแข็งขึ้นได้ ผู้ศึกษา มองเห็นว่าโอกาสของชุมชนต่อการจัดตั้งอาสาสมัครพิทักษ์สิ่งแวดล้อมนั้นเป็นชุมชนที่มีการจัดตั้งตามระเบียบ กรุงเทพมหานครและได้รับเงินสนับสนุนในการจัดกิจกรรมชุมชนจากกรุงเทพมหานคร ตามแต่ขนาดของ ชุมชน ได้รับการสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ในการพัฒนาพื้นที่ มีหน่วยงานราชการเข้ามาดูแลหลายหน่วยงาน มีการรวมกลุ่มจัดตั้งอาสาสมัครพิทักษ์สิ่งแวดล้อมเพื่อพัฒนาท้องถิ่นที่อยู่อาศัยของตัวเองให้มี สภาพแวดล้อมที่ดี ถนน ตรอก ซอย สายหลักสายรองในชุมชนมีความสะอาดปลอดภัยและเศษ ขยะมูลฝอยมีความเป็นระเบียบเรียบร้อยสวยงามเกิดการสร้างงานสร้างอาชีพจ้างแรงงานชุมชนให้ มี รายได้เสริมสามารถเลี้ยงครอบครัวได้

- อุปสรรคทางสภาพแวดล้อม (T-Threats) เป็นการวิเคราะห์ว่าปัจจัยภายนอกองค์กร ปัจจัยใดที่สามารถส่งผลกระทบต่อในระดับมหภาค ในทางที่จะก่อให้เกิดความเสียหายทั้งทางตรงและ ทางอ้อมซึ่งองค์กรจะต้องหลีกเลี่ยงหรือปรับสภาพองค์กรให้มีความแข็งแกร่งพร้อมที่จะเผชิญแรงกระทบ ดังกล่าว อุปสรรคของชุมชนต่อการจัดตั้งอาสาสมัครพิทักษ์สิ่งแวดล้อมผู้ศึกษามองเห็นว่าชุมชนส่วนมาก

เป็นชุมชนแออัดคณะกรรมการชุมชนและประชาชนส่วนใหญ่ต้องออกไปทำงานหาเลี้ยงครอบครัวเหลือแต่ผู้สูงอายุและเด็ก ทำให้การพัฒนาเป็นไปอย่างไม่ต่อเนื่อง เกิดความท้อแท้ทำให้ขาดความร่วมมือต่อส่วนรวม ไม่มีงบประมาณสนับสนุนหลักในการทำงานทำให้ขาดแรงจูงใจที่จะเข้ามาร่วมเป็นอาสาสมัครพิทักษ์สิ่งแวดล้อม

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมชุมชนโดยการใช้หลักการ Swot Analysis เพื่อจัดตั้งอาสาสมัครพิทักษ์สิ่งแวดล้อม เพื่อเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่ของตนเองให้มีสภาพแวดล้อมที่ดี โดยอาศัยทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน โดยนำแนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม ของประชาชน และทฤษฎีการสร้างแรงจูงใจ ซึ่งการมีส่วนร่วมมีความสำคัญต่อการ บริหารจัดการกิจการใด ๆ ให้ประสบความสำเร็จ นักวิชาการจำนวนมากได้อธิบายความหมายของคำว่ามีส่วนร่วมไว้มากมายโดยมีรายละเอียดแตกต่างกัน

๕.๒ ทฤษฎีการมีส่วนร่วม

วารางคณา วัฒนโย (๒๕๔๐) ได้ให้ความเห็นว่าการพัฒนาที่จะเป็นผลดีและเป็นธรรมนั้น ประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการพัฒนานับตั้งแต่ระยะเริ่มต้นของการกำหนดเป้าหมายและแนวทางการพัฒนา ซึ่งการพัฒนาดังกล่าวย่อมต้องโอนอ่อนต่อความแตกต่างของท้องถิ่นตลอดจนแนวทางการพัฒนาย่อมต้องอยู่ภายใต้การควบคุมและตัดสินใจของประชาชนเจ้าของท้องถิ่นที่อย่างมา

ทงศักดิ์ คุ่มไข่น้ำ (๒๕๔๐) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมดังนี้ ๑) การมีส่วนร่วมของประชาชนคือกระบวนการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานพัฒนาร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ แก้ไขปัญหาตนเอง ร่วมให้ความคิดสร้างสรรค์ความรู้และความชำนาญ ร่วมกับการใช้วิทยาการที่เหมาะสม และสนับสนุนติดตามผลการปฏิบัติงานขององค์กรและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ๒) การมีส่วนร่วมของประชาชนคือกระบวนการที่ประชาชนกลุ่มเป้าหมายได้รับโอกาสและได้ใช้โอกาสที่ได้รับแสดงออกซึ่งวิธีการแก้ไขปัญหาและลงมือปฏิบัติโดยการช่วยเหลือของหน่วยงานภายนอกน้อยที่สุด ๓) การมีส่วนร่วมของประชาชน คือกระบวนการที่รัฐบาลทำการส่งเสริมชักนำสนับสนุนและสร้างโอกาสให้ประชาชนในชุมชน ทั้งรูปของบุคคล กลุ่มคณะ ชมรม สมาคม มูลนิธิ

โกวิท พวงงาม (๒๕๔๑) การมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการของกลุ่มองค์กรชุมชน มีการร่วมคิดร่วมตัดสินใจ ร่วมมือปฏิบัติโดยมีความเข้าใจในปัญหาของตนและตระหนักถึงสิทธิของตนที่มีต่อสิ่งนั้น ซึ่งความรู้สึกเหล่านั้นจะเกิดขึ้นได้ด้วยการที่บุคคลได้รับข้อมูลใหม่ที่ช่วยเพิ่มอำนาจความคิด และโอกาส ได้ร่วมวิเคราะห์และตัดสินใจกำหนดเป้าหมายในกิจกรรมเหล่านั้น

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (๒๕๔๒) ในกิจกรรมทุกอย่างควรให้ประชาชนมีส่วนร่วมให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้เพื่อให้เขาได้เป็นผู้ตัดสินใจทำงานได้ตามที่เขาได้ตัดสินใจไปแล้วด้วยตนเอง ซึ่งจะทำให้เขาได้ปฏิบัติตามความสนใจและความต้องการของเขาซึ่งจะทำให้เขาได้มีโอกาสในการพัฒนาตนเอง

๕.๓ ทฤษฎีการสร้างแรงจูงใจ

ทฤษฎีการสร้างแรงจูงใจ มาสโลว์ กล่าวว่า มนุษย์มีความต้องการความปรารถนาและได้รับสิ่งที่มีความหมายต่อตนเอง ความต้องการเหล่านี้จะเรียงลำดับขั้นของความต้องการตั้งแต่ขั้นแรกไปสู่ความต้องการขั้นสูงไปเป็นลำดับ ซึ่งมีอยู่ ๕ ขั้นตอน

๑. ความต้องการทางร่างกาย เป็นความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์เพื่อความอยู่รอด เช่น อาหาร น้ำดื่ม การพักผ่อน

๒. ความต้องการความปลอดภัยและมั่นคง เมื่อมนุษย์สามารถตอบสนองความต้องการทางร่างกายได้แล้วมนุษย์ก็จะเพิ่มความต้องการที่สูงขึ้นต่อไป ความต้องการความปลอดภัยในชี วิตทรัพย์สิน ความต้องการความมั่นคงในหน้าที่การงาน

๓. ความต้องการความผูกพันหรือการยอมรับในสังคม

๔. ความต้องการการยกย่อง เป็นความต้องการให้การยกย่องนับถือ

๕. ความต้องการความสำเร็จในชีวิต

การจูงใจ เป็นหลักการทางจิตวิทยาที่ใช้ในการบริหารบุคคล วัตถุประสงค์ของการจูงใจให้คนทำงานคือความต้องการเพิ่มพูนประสิทธิภาพของการปฏิบัติงานหรือการทำงานให้ดีขึ้น

สิ่งจูงใจ หมายถึง วัตถุประสงค์ที่สามารถเร้าใจให้เกิดแรงจูงใจได้ดีจะบรรลุวัตถุประสงค์ได้ก็ขึ้นอยู่กับความร่วมมือของผู้ปฏิบัติงาน การที่จะให้ผู้ที่ปฏิบัติงานร่วมมือกับเรานั้นต้องอาศัยสิ่งจูงใจ เราอาจแบ่งการจูงใจออกได้เป็น ๒ ลักษณะ

๑. เครื่องมือจูงใจทางบวก ได้แก่สิ่งจูงใจที่เป็นเงินซึ่งเป็นวิธีที่ใช้กันมานานและยังคงเป็นวิธีที่จะใช้ได้ไปอีกนาน สิ่งจูงใจที่เป็นเงินมีผลในการจูงใจทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่นจ่ายค่าจ้างสูงในกรณีที่สามารถทำงานได้สูงกว่ามาตรฐาน

๒. เครื่องมือจูงใจทางลบ ได้แก่การกำหนดวินัยเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการควบคุมการทำงานของคนที่อยู่รวมกันเป็นจำนวนมากย่อมมีทั้งคนดีและคนไม่ดี จึงต้องมีวินัยไว้คอยกำกับดูแล

๖. กรอบแนวทางการดำเนินการและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

กรอบแนวทางการดำเนินงาน ฝ่ายรักษาความสะอาดและสวนสาธารณะ สำนักงานเขต กรอบแนวทางการดำเนินงาน ฝ่ายรักษาความสะอาดและสวนสาธารณะ เป็นผู้รับผิดชอบโครงการโดยการ จัดทำโครงการอาสาสมัครพิทักษ์สิ่งแวดล้อม เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อม ที่ดี โดยมี ประชาชนมีส่วนร่วม กรณีศึกษาเขตประเวศ โดยการจัดตั้งคณะทำงานเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ สภาพปัญหาต่าง ๆ ของชุมชนเพื่อเป็นแนวทางในการสนับสนุนส่งเสริมกิจกรรมของชุมชน โดย การ ประชาสัมพันธ์ข่าวสารวิธีการประโยชน์ที่ได้รับจากการดำเนินการกิจกรรมของโครงการ จั ดการ ประชุมชี้แจงรับฟังความคิดเห็นของประชาชนเพื่อให้ทราบปัญหาอย่างแท้จริงและหาวิธีการแก้ไข ปัญหา ร่วมกันเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการที่กำหนดไว้ ทั้งนี้เปิดโอกาสให้ประชาชนทุกกลุ่มเข้ามามี แสดงความคิดเห็นอย่างกว้างขวางเพื่อให้ได้ข้อสรุปในการพัฒนาชุมชนเพื่อให้การพัฒนาเกิดความยั่งยืนโดย ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง จัดตั้งคณะทำงานที่มาจากภาคประชาชนและองค์กรเอกชนเข้ามามี ส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและให้การสนับสนุนชุมชน โดยมีขั้นตอนดำเนินการดังนี้

๖.๑ จัดทำโครงการอาสาสมัครพิทักษ์สิ่งแวดล้อมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีของสังคม โดยประชาชนมีส่วนร่วม ขอความเห็นชอบเพื่อพิจารณาอนุมัติโครงการจากผู้อำนวยการเขตประเวศ

๖.๒ กำหนดเป็นภารกิจให้ฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการขับเคลื่อนโครงการประกอบด้วย ฝ่ายรักษาความสะอาดและสวนสาธารณะ ฝ่ายพัฒนาชุมชนและสวัสดิการสังคม ฝ่ายสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ ฝ่ายเทคนิค และคณะกรรมการชุมชนในพื้นที่ เขตประเวศ จำนวน ๔๓ ชุมชน ในการหาข้อสรุปเพื่อวางกรอบแนวทางการดำเนินการ และกำหนดชุมชนต้นแบบในการดำเนินการตามโครงการ จำนวน ๕ ชุมชน

๖.๓ จัดทำคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการโครงการ ประกอบด้วย ผู้อำนวยการเขตประเวศ เป็นประธาน ผู้บริหารเขตประเวศและกรรมการชุมชน จำนวน ๔๓ ชุมชน เป็นคณะกรรมการ โดยมีฝ่ายรักษาความสะอาดและสวนสาธารณะเป็นกรรมการและเลขานุการ

๖.๔ จัดประชุมคณะกรรมการชุมชน จำนวน ๕ ชุมชนที่ได้รับการคัดเลือกเป็นชุมชนต้นแบบ เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ โครงสร้างและผลที่จะได้รับจากการดำเนินการ เพื่อจัดหาอาสาสมัครพิทักษ์สิ่งแวดล้อมมาร่วมดำเนินกิจกรรมโครงการ

๖.๕ จัดอบรมกรรมการชุมชนและประชาชนในชุมชนเป้าหมายจำนวน ๕ ชุมชน รวม ๑๐๐ คน ให้ทราบรายละเอียดความเป็นมาของโครงการ เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจวัตถุประสงค์ในการขับเคลื่อนการทำงานของอาสาสมัครพิทักษ์สิ่งแวดล้อมในบรรลุมติวัตถุประสงค์ของโครงการ

๖.๖ จัดตั้งอาสาสมัครพิทักษ์สิ่งแวดล้อมเพื่อดำเนินการปฏิบัติหน้าที่ในชุมชน

๖.๗ จัดกิจกรรมรณรงค์ จัดเก็บขยะสิ่งของเหลือใช้ พัฒนาพื้นที่ว่างริมทางเข้าชุมชน สัมมนากลุ่มย่อยให้ความรู้แก่อาสาสมัครพิทักษ์สิ่งแวดล้อมและประชาชน ในชุมชนเป้าหมาย จำนวน ๕ ชุมชน รวม ๑๐๐ คน เพื่อกระตุ้นและสร้างจิตสำนึกให้แก่ประชาชนในชุมชนในการมีส่วนร่วมกิจกรรมของชุมชน

๖.๘ ติดตามและประเมินผลการดำเนินการตามโครงการเพื่อทราบปัญหาอุปสรรคจะได้นำแนวทางแก้ไขต่อไป

๗. ระยะเวลาการดำเนินการ

ลำดับที่	กิจกรรม	ก.ย. ๕๘	ต.ค. ๕๘	พ.ย. ๕๘	ธ.ค. ๕๘	ม.ค. ๕๙	ก.พ. ๕๙	มี.ค. ๕๙	เม.ย. ๕๙	พ.ค. ๕๙	มิ.ย. ๕๙	ก.ค. ๕๙	ส.ค. ๕๙	ผู้รับผิดชอบ
๑	รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลสภาพปัญหาและจัดทำฐานข้อมูล	←→												ฝ่ายรักษา
๒	จัดทำโครงการเพื่อขออนุมัติดำเนินการ				←→									
๓	จัดตั้งคณะทำงาน					←→								
๔	จัดประชุมคณะทำงาน					←→								
๕	จัดทำแผนและลงพื้นที่รณรงค์ประชาสัมพันธ์						←→							
๖	จัดตั้งกลุ่มอาสาสมัครพิทักษ์สิ่งแวดล้อม ฯ						←→							

ลำดับ ที่	กิจกรรม	ก.ย. ๕๘	ต.ค. ๕๘	พ.ย. ๕๘	ธ.ค. ๕๘	ม.ค. ๕๙	ก.พ. ๕๙	มี.ค. ๕๙	เม.ย. ๕๙	พ.ค. ๕๙	มิ.ย. ๕๙	ก.ค. ๕๙	ส.ค. ๕๙	ผู้ รับผิดชอบ
๗	จัดอบรมความรู้ประชาชน ในชุมชนเป้าหมาย								↔					ฝ่าย รักษาฯ
๘	จัดกิจกรรมพัฒนาชุมชน ร่วมกันกับส่วนราชการ								←					
๙	ติดตามและประเมินผล	←												

๘. งบประมาณ

ไม่ใช้งบประมาณของกรุงเทพมหานคร

๙. แนวทางการติดตามและประเมินผล

๙.๑ ตัวชี้วัดความสำเร็จ ระดับผลผลิต (Output) สามารถจัดตั้งอาสาสมัครพิทักษ์สิ่งแวดล้อม จำนวน ๕ ชุมชน จำนวนกลุ่มอาสาสมัครพิทักษ์สิ่งแวดล้อม โดยมีเครือข่ายเอกชนและประชาชนเข้าร่วมอย่างน้อย ๑๐๐ คน ในปี พ.ศ. ๒๕๕๙

๙.๒ ตัวชี้วัดความสำเร็จ ระดับผลลัพธ์ (Outcome) ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความรู้ที่ได้จากการร่วมกิจกรรมเพิ่มขึ้นหรือถ่ายทอดได้ไม่น้อยกว่าร้อยละ ๘๐

๙.๓ จัดอบรมถ่ายทอดความรู้ในการแก้ไขปัญหา พัฒนาคุณภาพสิ่งแวดล้อมของชุมชน โดยชุมชน โดยร้อยละ ๘๐ ของผู้เข้ารับการอบรมมีความรู้ในการร่วมกันแก้ไขปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมชุมชน โดยให้ตอบแบบทดสอบความรู้กลุ่มเป้าหมาย ที่เข้ารับการอบรม และกรอกแบบสำรวจความพึงพอใจของประชาชนในด้านคุณภาพสิ่งแวดล้อมภายในชุมชน ของชุมชนเป้าหมาย จำนวน ๕ ชุมชน

๑๐. ข้อเสนอแนะ

การดำเนินการตามโครงการอาสาสมัครพิทักษ์สิ่งแวดล้อมเพื่อคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อมที่ดี โดยประชาชนมีส่วนร่วม กรณีศึกษาเขตประเวศ นั้น หน่วยงานที่รับผิดชอบที่รับผิดชอบต้องทำงานแบบบูรณาการร่วมกันหลายฝ่าย ซึ่งมีฝ่ายที่เกี่ยวข้องประกอบด้วยฝ่ายรักษาความสะอาดและสวนสาธารณะ ฝ่ายพัฒนาชุมชนและสวัสดิการสังคม ฝ่ายสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ ฝ่ายเทศกิจและประชาชนในชุมชน ซึ่งในแต่ละฝ่ายต้องทำงานร่วมกันอย่างต่อเนื่องมีการประเมินผลงานเป็นระยะ หากปล่อยให้ชุมชนเป็นผู้ดำเนินการ แต่เพียงผู้เดียวอาจทำให้ไม่บรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการได้ มีการจัดตั้งเครือข่ายอาสาสมัครพิทักษ์สิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้น โดยเน้นเยาวชนในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วม เพื่อสร้างเสริมเยาวชนให้มีความรักและรับผิดชอบต่อส่วนรวม นอกจากนี้ขยายเครือข่ายไปยังชุมชนใกล้เคียงในการ จัดตั้งอาสาสมัครพิทักษ์สิ่งแวดล้อม เพิ่มขึ้น